

3. Kvitka-Osnov'yanenko, G. F. (1981). Collections of essay: in 7 volumes. Vol. 7: Historical, ethnographic, literary, journalistic articles, letters. Kiev: Naukova Dumka [in Ukrainian].
4. F. 3. DAKHO [Kharkiv Region State Archive], op.120, ark. 22.
5. Belinskiy, V.G. (1841). Domestic notes, 6 [in Russian].
6. Gurevich, L. (1936). Shelmenko-denschik. Hammer [in Russian].
7. Yatko, M. (1938). The Theatre of socialist Donbass. The theatre, 5 [in Ukrainian].
8. Kravchuk, P. I. (1980). Vasilko V.S. – director. Kyiv: Scientific thought [in Ukrainian].
9. Then the Muse was not silent. 1941–1945. (1976). Kiev: Art., p. 247 [in Ukrainian].
10. Senchenko, S. (1943). Grigory Kvitka-Osnov'yanenko. True, August 20 [in Russian].
11. Pavlenko, A. & Sapiolkina, A. Memory pages. Mikhail Pokotilo [Electronic resource] // Retrieved from: <http://tmf-museum.kiev.ua/> [in Ukrainian].
12. Galán, Ya. (1943). Soviet Ukraine, September 28 [in Ukrainian].

УДК 784.75+398.8

Тормахова Вероніка Миколаївна
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри джазу та естрадного співу
Київського національного університету
культури і мистецтв
tormakhova@mail.ru

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СТИЛЮ WORLD MUSIC КРИЗЬ ПРИЗМУ ТВОРЧОСТІ ГУРТУ "ДАХАБРАХА"

У статті аналізуються особливості стилю World music. Гурт "ДахаБраха", що працює в даному напрямку, демонструє поєднання різноманітних етнічних музичних традицій, які включають не лише український фольклор, а й російський, африканський, індійський. Особливістю стилю є звернення до архаїчних шарів народного мелосу, текстів, ладів, інструментарію. Яскравий візуальний образ гурту, в якому також переплітаються різноманітні українські народні традиції, сповнений театральної видовищності та ефектності.

Ключові слова: World music, "ДахаБраха", фольклор, пісня, етно-хаос.

Тормахова Вероніка Николаевна, кандидат искусствоведения, доцент кафедры джаза и эстрадного пения Киевского национального университета культуры и искусств

Характерные особенности стиля World music сквозь призму творчества группы "ДакхаБрахха"

В статье анализируются особенности стилового направления World music. Группа "ДахаБраха", которая работает в данном направлении, демонстрирует соединение различных этнических музыкальных традиций, включающих не только украинский фольклор, но и русский, африканский, индийский. Особенности стиля являются обращения к архаическим пластам народного мелоса, текстам, ладам, инструментарию. Яркий визуальный образ группы, в котором также переплетаются разнообразные украинские народные традиции, наполнен театральностью зрелищностью и эффективностью.

Ключевые слова: World music, "ДахаБраха", фольклор, песня, этно-хаос.

Tormakhova Veronica, Ph.D., assistant professor of the jazz and pop singing chair Kyiv National University of Culture and Arts

Characteristic features of style World music through the prism of the band "DakhaBrakha"

The article analyzes the characteristics of styles World music. Group "DakhaBrakha" that works in this direction shows the connection of various ethnic musical traditions, including not only the Ukrainian folklore, but also Russian, African and Indian. Special style is to appeal to archaic layers of folk melodies, lyrics, frets and toolkit. A striking visual image of the group, which also infused various Ukrainian folk traditions, is filled with theatrical and spectacular entertainment.

World music is one of the leading areas of modern art that is associated with the emergence of a kind of counter-culture in relation to mass music. Appeal to ancient folklore layers of different ethnic groups intertwined with the latest discoveries in the field of musical acoustics, technological advances in sound processing and actual practices, such scratching, sampling and etc. The group "DakhaBrakha" is one the most prominent representatives of Ukrainian music space, working towards World music. The main and basic principle of style World Music appeals to the earliest archaic forms of folklore around the world. World Music is a kind of synthesis of different ethnic (folk) music traditions into a single whole, accompanied by contemporary reporting, urgent sound and work with modern technologies. Participants characterized by surprisingly wide approach to the selection tools. Actually, each of the musicians playing several instruments, besides all can act as vocalists. Tools that use of the band members can be divided into "classic" and "ethnic". In classical composition symphony, orchestra and orchestra of folk instruments are cello, flute, accordion, trombone, bass drum and percussion. Instead, the second group – "ethnic" instruments rather little known to the public audience, which allocated a significant amount of percussion: Djembe (West African drum), darbuka (percussion instrument indeterminate pitch, a small drum, widespread in the Maghreb, Egypt, Turkey, the Caucasus and the Balkans), and table (Indian percussion instrument). Also in some compositions used zhalyka (Slavic brass reed musical instrument), bagpipes, bittern (bass friction instrument), accordion, didgeridoo (a wind instrument musical Aboriginal Australia, which is one of the oldest wind instruments in the world).

One of the important features of the group "DakhaBrakha" is its strong national Ukrainian flavor, which, as already noted, is manifested at different levels. This external factors, like the visual design of Ukrainian folk costumes and internal use of folk melodies, texts, modes, rhythms. In addition, the musical material that attracts musicians in their compositions – is authentic songs they collected mainly in the central region of Ukraine. The band members consciously seek to revive Ukrainian folklore. As the M. Halanevych: "Of course, no Ukrainian authentic music would not be our creativity; Ukrainian song tradition is the basis of our experiments. And even if our songs do not sound any Ukrainian motif, still is the music of Ukraine. We play the music world with our understanding of what it may "[3]. In ancient times the sense of time was quite different, due to sunlight employment accompanied by songs that consisted of a large number of solos that had somehow eased the long and monotonous work.

The characteristics of folk and ritual traditions are collective, variance, anonymity and syncretism. It is archaic layers of folk art form of the rite indissoluble unity, in which a correlation descendants of ancestors, laws ordering the world, and therefore reflects the outlook of Ukrainian. The researcher points out that each cultural epoch has typical archetypes, images, symbols, values and myths that contribute peculiar to this ethnic group ways of interpreting the traditions, customs, rituals, lifestyle and mentality. This is the heritage of Ukrainian folklore, oral folk literature fullness images, symbols, archetypes and values. In the work group "DakhaBrakha" revived archaic folklore layers, which in combination with a novel created a reconstruction of ancient Ukrainian life.

Key words: World music, "DakhaBrakha", folklore, song, ethno-chaos.

World music є одним з провідних напрямів розвитку сучасного мистецтва, що пов'язаний з виникненням своєрідної контркультури щодо масової музики. Звернення до найдавніших пластів фольклору різних етнічних груп переплітається з найновішими відкриттями у сфері музичної акустики, технологічними досягненнями у сфері обробки звуку та актуальними практиками – на зразок скретчингу (scratching), семплінгу (sampling) тощо. Гурт "ДахаБраха" є одним з найбільш яскравих представників українського музичного простору, що працюють у напрямку World music. Розглянемо характерні особливості цього напрямку та специфічні риси вищезгаданого гурту.

На сьогоднішній час проблематика, пов'язана з розвитком напрямку World Music в українському мистецтвознавчому просторі, представлена насамперед дослідженнями Я.Литовки та В. Плахотнюк. Проте спеціальних музикознавчих праць, присвячених гурту "ДахаБраха", поки що немає, здебільшого є невелика кількість інтерв'ю з учасниками гурту, що виступають в якості вихідних джерел.

Отже, окреслимо основний і базовий принцип стилю World Music, а саме – звернення до найбільш ранніх архаїчних форм фольклору різних країн світу. Як вказує мистецтвознавець Я.Литовка: "Жанр "World Music" є своєрідним синтезом різноманітних етнічних (фольклорних) музичних традицій в єдиному цілому, що супроводжується сучасним поданням матеріалу, актуальним звучанням та роботою з сучасними технологіями" [4, 102].

Засновник гурту, його художній керівник та продюсер В.Троїцький визначає стиль як етно-хаос. Назва "етно" не потребує пояснень, а ось "хаос" скоріше означає "хаотичне" поєднання різних етнічних джерел. До речі, варто згадати співзвучний з "хаосом" стиль "хаус", що виник на початку 1980-х років в Чикаго і Детройті та був нащадком танцювальних стилів ранньої ери пост-диско (електро, соул, фанк), для якого характерний повторюваний ритм-біт, зазвичай у розмірі 4/4, і семплінг – робота зі звуковими вставками, що повторюються час від часу в музиці, частково збігаючись з її ритмом. Для етно-хаоса "ДахиБрахи" характерне створення ефекту, аналогічного сепмлюванню, трансу, медитації, проте за допомогою живого звучання інструментів.

Група "ДахаБраха" (утворення назви виконавці пояснювали як похідне від дієслів "давати" та "брати") є мистецьким явищем, яке безумовно представляє цікаве переплетіння різних традицій. З одного боку, музичний бік композицій безперечно пов'язаний з українським народним мелосом: використовуються цитати з народних пісень, виникають композиції в "народному дусі". Проте це не ті пласти "народності", які пов'язані з танцювальним началом чи з піснями, які виконуються під час свят. Це скоріше обрядово-ритуальне звучання, яке занурює слухачів у стан трансу, де кожен стає учасником первісної синкретичної дії.

Гурт був створений в 2000-х роках під керівництвом В.Троїцького в рамках Центра сучасного мистецтва "ДАХ" – театру, який поєднав молодих фольклористів та музикантів. З 2004 року почалась концертна діяльність гурту, яка активно продовжується і на сьогоднішній час. Наприклад з жовтня по грудень 2014 року "ДахаБраха" буде мати цілий ряд закордонних виступів, що охопить такі країни, як Франція, Угорщина, Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Латвія, США, Канада, який завершиться концертом у Києві.

У колектив на даний момент входять Марко Галаневич, Ніна Гаренецька, Ірина Коваленко, Олена Цибульська. Для учасників характерний напроцуд широкий підхід до вибору інструментарію. Власне, кожний з музикантів грає на декількох інструментах, до того ж всі можуть виступати в якості вокалістів. Інструментарій, що використовують учасники гурту, умовно можна поділити на "класичний" та "етнічний". У класичному складі симфонічного, оркестру та оркестру народних інструментів є віолончель, флейта, акордеон, тромбон, басовий барабан та перкусія. Натомість друга група – "етнічних" інструментів досить мало відома широкому загалу публіки, де виділяється значна кількість ударних: джембе (західноафриканський барабан), дарбука (ударний музичний інструмент невизначеної висоти звуку, невеликий барабан, поширений у країнах Магрибу, Єгипті, Туреччині, Закавказзі та на Балканах), табла (індійський ударний інструмент). Також в деяких композиціях використовуються жалійка (духовий язичковий слов'янський музичний інструмент), волинка, бугай (басовий фрикційний музичний

інструмент), гармошка, діджеріду (музичний духовий інструмент аборигенів Австралії, що є одним з найстаріших духових інструментів у світі).

Навіть така велика географія інструментарію, що притаманний для різних культурних традицій народів світу, ще більше розкриває одну з сутнісних характеристик World Music, а саме – звернення до фольклору на рівні застосування народних інструментів. До речі, можна стверджувати, що у різних культурних традиціях існують дуже подібні музичні інструменти, які проте мають різні назви і країну їх походження досить важко визначити. Наприклад, і волинка, і дрімба, і бугай використовувались і в українському народному музикуванні, і в культурі інших народів світу. Можна відмітити, що звернення до таких "універсальних" ("глобалізаційних") інструментів сприятиме поєднанню людей різного етнічного походження у їх вшодбанні музикою гурту "ДахаБраха" та досягненні міжкультурної комунікації, що є однією з функцій мистецтва.

Візуальний образ гурту багато в чому завдячує його театральному походженню. Адже серед величезного різноманіття музичних гуртів та набагато меншої кількості фольклорних колективів випадковими вишиванками досить важко когось здивувати. Проте у високі шапки чорного кольору, що зроблені з овечої шерсті, вбрані всі учасниці, а Марко Галаневич у білу. Цей головний убір асоціюється з тими, які носили жителі гірських регіонів – Закавказзя, Карпат, що безперечно кидається у очі. Одяг же включає багато варіацій на тему українського національного вбрання (вишиті сорочки, пояси, спідниці, жупани, кожухи, намисто) та довгі сукні світлого кольору. Отже й на рівні візуального оформлення можна відмітити також слідування традиціям World Music – використання етнічного вбрання.

Попри те, що стиль World Music не є дуже затребуваним в Україні в умовах надзвичайного розповсюдження масової поп-культури, гурт вже випустив 5 альбомів: "На добраніч" (2006), "Ягудки" (2007), "На межі" (2009), "Light" (2010), "Хмелева Project" (2012) (спільно з білоруським гуртом "PortMone"). Постійна участь на різноманітних фестивалях сприяє надзвичайній популярності гурту в західноєвропейському музичному просторі, де відбувається своєрідне "відкриття" України.

Для музикантів гурту їх творчість є набагато більшим, ніж творче самовираження. Як зазначив Марко Галаневич у інтерв'ю пітерській студентській газеті "Gaudeamus": "Весь світ охоплений єдиною цивілізацією, особливо це відчувається останнім часом, і разом з тим, ми живемо на багатокультурній планеті. Повага до етнічного та релігійного компонентів кожного народу може бути основою продовження і розвитку людської раси. Ми приречені на пошуки універсального" [3]. Отже, через спільні етнічні корені та залученням часом зовсім протилежного музичного матеріалу, досягається своєрідна міжкультурна комунікація, що здатна об'єднати людей з різними культурними традиціями. Таким чином здійснюється не знищення національних культур, а скоріше їх відродження. Через такий своєрідний стиль як World music відбувається "нагадування" фольклорних джерел, а їх поєднання з сучасними ритмами, іншими стилями, як-от реп здійснюється також і діалог між різними поколіннями в рамках навіть однієї національної культури. Таке мистецтво здатне актуалізувати інтерес до витоків власної культури та джерел іонаціональних.

За словами М.Галаневича, учасники гурту свідомо прагнуть відродити український фольклор: "Ми сподіваємося, що даємо якесь нове життя, нове звучання старим українським піснями, які можуть просто загинути. Вони і зникають за великим рахунком: немає традицій, немає ритуалів, під час яких ці пісні виконувалися. Відповідно вони вимруть через непотрібність. Але ж вони здатні ще резонувати" [1].

Однією з важливих особливостей гурту "ДахаБраха" є їх яскравий національний український колорит, що, як вже відмічалось, проявляється на різних рівнях. Це і зовнішні фактори, як візуальне оформлення – українське народне вбрання, так і внутрішні – використання народного мелосу, текстів, ладів, ритмів, прийомів голосоведіння та ін.. До того ж, музичний матеріал, які залучають у своїх композиціях музиканти – це автентичні пісні, які вони збирали здебільшого в центральному регіоні України. Як зазначає М.Галаневич: "Безумовно, без української автентичної музики не було б нашої творчості, українська пісенна традиція є основою наших експериментів. І навіть якщо в нашій композиції не звучить жоден український мотив, все одно це музика з України. Ми граємо музику світу з наших розумінням того, яка вона може бути" [3].

Серед альбомів гурту одним з найбільш цікавим для публіки є альбом "Light", який представляє собою спробу зробити свою творчість легшою для сприйняття. Значно меншими є містичні та медитативні елементи композицій. Фольклорні елементи присутні, проте частки слов'янської етнічності перетинаються на умовах рівноправності з іншими етнічними та навіть попсовими елементами. Можна зазначити, що стильове поле значно розширюється, крім джазу, соулу, додаються хіп-хоп та реп. "На зміну речитативному замовлянню прийшов хіп-хоп та карпатський реп. Замість визначальної для попередніх дисків містики та хаосу – соул та елементи джазу" [2].

Можна свідчити про значний вплив стилів хаус, транс у таких композиціях, як "Please don't cry", що є кавер версією однойменної композиції гурту в стилі drum and bass "Concord Dawn" з Нової Зеландії. Варто зазначити, що навіть "чужа" пісня обрамлена українською народною піснею – щедрівкою. Згодом з'являється оригінальна композиція, на тлі якої знову виникає український мелос.

Досить незвичною стає поява легких та іронічних композицій. Сюди можна віднести пісню "Карпатський реп" з альбому "Light". Починається композиція звучанням дрімби, на тлі якої з'являється коломийка у гуцульському ладі:

"Послухайте, люди добрі, що хочу казати
Я хочу про всіх хлопців співанку співати".

Після цього починається епізод, де включаються ударні та синтезатор, на тлі якого жіночі голоси читають реп.

Композиція "Колискова" з альбому "Light" представляє собою досить цікаве поєднання різних шарів музичної культури, де можна побачити елементи етносу російського, українського, американського та китайського. Російські елементи представлені на початку пісні, коли звучить колискова. Своєрідний соул-спів на англійській мові, що виникає після колискової, тембрально нагадує визначного вокаліста сучасності Р.Макферіна. Потім йде українська колискова, яка знову змінюється англійськими вставками. З 3-ї хвилини композиції бек-вокал, побудований на пентатоніці представляє собою етнічну китайську музику. Потім знову звучить українська пісня – колискова, в другому голосі стретто починається російська. Це своєрідний мікс колискових пісень різних етносів.

У пісні "Baby" простежується зв'язок з елементами smooth-джазу, який створюється і за рахунок вокальної, і інструментальної лінії. Хоча навіть на такому джазовому звучанні "проявляється" народний спів – російський мелос та український. Музиканти намагаються донести ідею своєї композиції до якомога більшої кількості людей, представників різних народностей, носіїв часом протилежних культурних традицій, доводячи, що попри всі відмінності – є цінності, що спільні для всіх, які виступають як ланцюг, що єднає все людство – це діти, кохання, життя.

Зовсім іншим є звучання гурту в більш пізньому альбомі "Хмелева Project". Посилюється роль медитативного начала, виникає так би мовити музика для йоги. Власне такий підхід був притаманний більш раннім альбомам гурту, до того ж ця інтерсуб'єктивність створюється й через участь у цій збірці білоруського гурту "PortMone". Це тріо – акордеон, бас-гітара, перкусія, стиль яких досить важко визначити. Певними орієнтирами в їх стильовому розмаїтті є поєднання сучасної академічної, експериментальної музики, фолка та нойза.

Обидва гурти були поєднані виступами на музично-мистецькому фестивалі АРТПОЛЕ (заснований в 2009 році), що й вплинуло на створення спільного проекту. Поєднання майстерного інструментального начала білоруського гурту та яскравої автентичної вокальної манери виконання українського створили неперевершене звучання, що асоціюється зі спільним шаманським дійством первісних часів. Виникає відчуття стану, де зникають просторово-часові орієнтири та постає на перший план життя людей, які живуть у міфологічному часовимірі, в якому людина та навколишній світ не розрізнені. До речі, саме поєднання ударних інструментів та голосу, будучи першими "інструментами", якнайкраще сприяє створенню такої картини світу.

Здебільшого композиції гурту досить тривалі, що також "працює" на створення цілих музичних дійств. Якщо порівняти з естрадними піснями, які зазвичай вкладаються у 3-хвилинний формат, то середня тривалість "ДахаБрахи" – 6 хвилин.

В прадавні часи відчуття часу було зовсім іншим, зумовлена сонячним світлом трудова діяльність супроводжувалась піснями, які складались з великої кількості заспівів, що мали якимсь чином полегшити одноманітну та тривалу працю.

За словами Л.Сорочук, характерними ознаками фольклорно-обрядової традиції є колективність, варіантність, анонімність, синкретизм. Саме архаїчні пласти народної творчості утворюють з обрядом нерозривну єдність, "в якій простежується зв'язок нащадків із предками, закони упорядкованості світу, а отже відображає світогляд українців" [6, 92]. Дослідниця вказує, що "кожна культурна епоха має характерні архетипи, образи, символи, цінності, міфи, що зумовлюють властиві для даного етносу способи інтерпретації традицій, звичаїв, обрядів, способу життя та ментальність. Мова йде про надбання українського фольклору, наповненість усної народної словесності образами, символами, архетипами та цінностями" [6, 94].

Саме у творчості гурту "ДахаБраха" відродились архаїчні шари фольклору, які у поєднанні з новітнім створили реконструкцію прадавнього життя українців. На думку М.Галаневича, музика в умовах сьогодення не може розвиватись без матеріальної підтримки та розкрутки, тому що однієї самодостатності та цікавого саунду недостатньо. "Будь-яка музика, не беручи до уваги масовий ширвжиток, потребує популяризації та підтримки, чи то сучасна академічна музика, джаз або World Music. Ці напрямки розширюють свідомість і дають їжу для мозку і душі" [3].

Література

1. Закидали шапками. Інтерв'ю з Марком Галаневичем, учасником групи ДахаБраха // Корреспондент. – 2013. – №32 (16 серпня). – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: URL : <http://korrespondent.net/showbiz/music/1594688-korrespondent-zakidali>.
2. Іванова Л. ДахаБраха: "полегшена". Рецензія на нову програму і альбом "Light" [Електроний ресурс] / Іванова Л. – Режим доступу: URL : <http://uaformat.com/content/view/1644/1/>.
3. Катаев П. "ДахаБраха": "Мы с массовой культурой друг друга не замечаем" [Електроний ресурс] / Катаев П. – Режим доступу: URL : <http://gaude.ru/news/23469>.
4. Литовка Я. В. "Word-Music" як засіб національної ідентифікації в умовах глобалізації / Литовка Я. В. // Вісник КНУКіМ: Зб. наук. праць. – Вип. 28 / Київський національний університет культури і мистецтв. – К., 2013. – С.101-107.